

Grootschalige fraude?

Hans Spekman, fraudespecialist van de PvdA-fractie, is malversaties op het spoor rond de prestatiebeurs voor uitwonende MBO- en H.O.-studenten.¹ Iedereen weet dat de regeling zeer fraudegevoelig is: je kunt maandelijks 167 euro extra studietoelage toucheren als je bij het Gemeentelijk Bevolkingsregister meldt dat je niet meer bij je ouders maar bij je tante op kamers woont. Niemand weet in hoeveel gevallen dit schijnverhuizingen zijn. Maar Hans Spekman heeft in zijn glazen bol gekeken. Daaruit bleek hem dat misschien wel zo'n 16% van de prestatiebursalen fraudeert. Ik denk dat hij na die spiritistische seance informeel contact met zijn partijgenoot, minister Ronald Plasterk, heeft opgenomen en dat ze samen hebben afgesproken op 8 juli de volgende acties te ondernemen: (a) Hans publiceert het 'breaking news' op de **PvdA-site**.² (b) Ronald maakt tegelijkertijd via een **nieuwsbericht** bekend dat het ministerie hard werkt aan de bestrijding van deze fraude.³ (c) Dennis Naaktgeboren (**De Telegraaf**) wordt ingeseind om het volk met veel ophef kond te doen van de berichten van Hans en Ronald.⁴ (d) Hans stelt in de loop van diezelfde dag **kamervragen** aan Ronald, waarin opheldering wordt gevraagd over het artikel van Dennis.⁵ Maar waar gaat het nou helemaal over?

Zoals alle ministeries moet OCW tegenwoordig op de kleintjes letten: ze moeten elke begrotingspost nauwgezet tegen het licht houden. Er zijn geen overtuigende aanwijzingen dat er grootschalig gefraudeerd wordt met de prestatiebeurs voor uitwonenden, maar het zou mooi zijn als er in die hoek bezuinigingen kunnen worden geboekt. Hetzij door drastische fraudebestrijding dan wel door afschaffing van deze fraudegevoelige regeling, of misschien door algehele afschaffing van de prestatiebeurs.⁶ In 2008 is een project opgestart om de mogelijkheden van fraudebestrijding te onderzoeken.⁷ Maar in de kamervragen van Hans Spekman wordt gesuggereerd dat dat project inmiddels in een impasse verkeert: de betrokken instanties zijn niet op één lijn te krijgen. Het ziet ernaar uit dat het ministerie (of Plasterk zelf?) daarover gelekt heeft naar Hans Spekman. Het bestaan van zo'n lek zou ook verklaren hoe Hans zulke specifieke beweringen over mogelijke megafraude heeft kunnen doen. Hij beweert dat uit een rondvraag onder 40 sociale rechereers is gebleken dat er jaarlijks misschien wel voor 80 miljoen euro gefraudeerd wordt. Niemand weet of er echt zoveel gefraudeerd wordt, maar het zou kunnen. Een woordvoerder van het ministerie noemt in De Volkskrant (8/7/2009), wat de prestatiebeurzen voor uitwonenden betreft, slechts een bedrag van 32 miljoen waarvan de rechtmatigheid eigenlijk nader onderzocht had moeten worden.

Is Hans Spekman een grootschalige fraude op het spoor gekomen? Nee, naar mijn indruk fungeert hij slechts als stroman van het ministerie, dat via de Tweede Kamer druk wil uitoefenen op andere overheidsinstanties om mee te werken aan een onderzoek naar de *werkelijke* omvang van *vooralsnog hypothetisch denkbare* fraude.

Laten we aannemen dat mijn indruk juist is. In dat geval is het een schandalige manier van doen. In een één-tweetje tussen PvdA en Ministerie wordt hier een hele bevolkingsgroep belasterd. Men wil onderzoeken in hoeverre er gefraudeerd wordt door studenten. Dat is prima. Maar nu dat onderzoek niet van de grond komt, stuurt men de ongefundeerde beschuldiging de wereld in dat vermoedelijk door één op de acht prestatiebursalen fraude wordt gepleegd. En dat soort lasterlijke aantijgingen staat niet op zichzelf. Het lijkt wel een systematische campagne om studenten zwart te maken. Eerder mikte men op: 'de' student is lui en 'de' student zwelgt in een zesjescultuur.⁸ En nu dus: 'de' student licht de boel op. Het is volstrekt duidelijk waar men naar toe wil: 'de' student moet hangen, want we willen bezuinigen.

Wes Holleman

weblog onderwijs 10-7-2009

<http://www.onderwijsethiek.nl>

2009Z13714 Vragen van de leden Spekman, Bessink en Depla (allen PvdA) aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over fraude met de studiefinanciering. (Ingezonden 9 juli 2009)

1. Heeft u kennisgenomen van het bericht *Student licht de boel op*?¹
2. Bent u van mening dat fraude met uitwonenden beurzen moet worden aangepakt? Vindt u dat op dit moment voldoende prioriteit wordt gegeven aan het opsporen van deze fraude?
3. Bent u van mening dat, wanneer fraude met uitwonenden beurzen niet wordt aangepakt, dit een signaal is voor fraudeurs om daar gewoon mee te door gaan, en nieuwe fraude in de hand wordt gewerkt? Deelt u de mening dat dit soort grootschalige fraude leidt tot normvervaging en een falend moreel besef?

>>> *vervolg* >>>

4. Hoe gaat u de grootschalige fraude met uitwonenden beurzen aanpakken?
5. Is het waar dat in 2008 in opdracht van het ministerie van OC&W de pilot *Vermeende fraude uitwonendencontrole* is opgestart, en dat aan die pilot het ministerie, de IB-Groep, het agentschap BPR (Basisadministratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten), de Sociale Recherche Twente (SRT) en een aantal gemeenten deelnemen?
6. Wat was de complete onderzoeksopzet van deze pilot en wanneer was gepland dat de definitieve resultaten ervan op papier zouden staan?
7. Hoe staat het met de voortgang van deze pilot? Wat zijn de voorlopige resultaten?
8. Is het waar dat de voortgang van de pilot is geblokkeerd doordat de samenwerking tussen de deelnemers in een impasse is geraakt? Zo ja, wat is de oorzaak dat deze samenwerking niet goed verloopt? Zo nee, hoe wordt bij de uitvoering van de pilot concreet vormgegeven aan deze samenwerking? Zijn er andere oorzaken waardoor de pilot nog niet geheel is uitgevoerd?
9. Bent u bereid de pilot nieuw leven in te blazen? Zo ja, hoe gaat u dat doen? Wanneer moeten de resultaten van deze pilot bekend zijn? Wanneer wordt over deze resultaten aan de Kamer gerapporteerd?
10. Bent u bereid een landelijk team van onderzoekers te vormen die dit probleem van grootschalige fraude met uitwonenden beurzen gaat aanpakken?
11. Bent u bereid een leidende en coördinerende rol op u te nemen bij het bestrijden en opsporen van de fraude met uitwonenden beurzen, om te voorkomen dat niemand hiervoor de uiteindelijke verantwoordelijkheid neemt?
12. Is het waar dat het uitgangspunt van de genoemde pilot was dat de totale fraude met uitwonenden studiebeurzen rond de 32 miljoen euro bedraagt? Heeft u eveneens kennisgenomen van signalen dat de omvang van deze fraude veel groter is, en wellicht wel 80 miljoen euro per jaar bedraagt? Wat zijn de meest recente gegevens die u heeft over de omvang van deze fraude?
13. Is het waar dat de IB-Groep geen eigen opsporingsapparaat heeft om de fraude met uitwonendenbeurzen efficiënt aan te pakken? Is de staatssecretaris bereid de IB-Groep meer mogelijkheden te geven om fraude op te sporen? Zo ja, hoe moet die worden vormgegeven? Zo nee, waarom niet? Wat doet de IB-Groep wel om fraude op te sporen? Is het waar dat de IB-Groep pas frauduleus ontvangen studiefinanciering terugvordert als de totale geconstateerde fraude van één persoon meer dan 10.000 euro bedraagt? Wat vindt u van deze praktijk?
14. In hoeverre belet de privacywetgeving een adequate opsporing van de fraude met uitwonendenbeurzen? Kunt u een overzicht geven in welke gevallen regels omtrent privacy een belemmering vormen voor de opsporing, en in welke gevallen niet? Bent u van mening dat het ongewenst is dat grootschalige fraude niet kan worden aangepakt als gevolg van privacywetgeving? Welke mogelijkheden ziet u om hier iets aan te doen?
15. Is het waar dat de IB-Groep bij de bepaling of iemand in aanmerking komt voor een uitwonenden beurs te allen tijde uitgaat van de gegevens van de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA)? Bent u van mening dat daardoor onvoldoende kan worden gesignaleerd dat iemands opgegeven woonsituatie niet overeen komt met de werkelijke woonsituatie? Zo ja, wat kan hieraan worden gedaan?
16. Hoe gaat de IB-Groep om met signalen van bijvoorbeeld de politie of de Sociale Recherche dat een opgegeven woonsituatie onjuist is? Is het waar dat de IB-Groep die signalen niet wil of kan oppakken en daar vervolg aan geven? Wat is hiervan de oorzaak?
17. Heeft u of de IB-Groep gegevens beschikbaar over risicoprofielen op basis waarvan kan worden bepaald of sprake is van een verhoogd risico op fraude met de uitwonendenbeurs? Wat blijkt uit die gegevens?

¹ *De Telegraaf*, 8 juli 2009

¹ http://www.vu.nl/nl/Images/Studiefinanciering%20prestatiebeurs%20algemeen%20feb%202009_tcm9-68033.doc

² <http://www.pvda.nl/nieuws/nieuws/2009/07/Fraude+studiebeurs.html>

³ <http://www.minocw.nl/actueel/nieuws/35922/Plasterk-misbruik-studiebeurs-aanpakken-en-beboeten.html>

⁴ http://www.telegraaf.nl/overgeld/rubriek/lenen/4352330/_Student_licht_de_boel_op_.html;
http://www.telegraaf.nl/overgeld/nieuws_overgeld/4356006/_Boete_voor_misbruik_studiebeurs_.html;
 zie ook http://www.volkskrant.nl/binnenland/article1255782.ece/Plasterk_boete_voor_misbruik_studiebeurs

⁵ Zie onderstaand tekstkader (bron: Parlando.sdu.nl).

⁶ http://web.tue.nl/cursor/internet/jaargang50/_pdf/cursor07.pdf

⁷ http://rijksbegroting.minfin.nl/2008/begrotingsverantwoording/jaarverslag,kst128501_31.html;

zie ook http://rijksbegroting.minfin.nl/2008/begrotingsverantwoording/jaarverslag,kst128501_15.html

⁸ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=92>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=93>;
<http://www.onderwijsethiek.nl/?p=103>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=207>;
<http://www.onderwijsethiek.nl/?p=212>; <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=296>;
<http://www.onderwijsethiek.nl/?p=402>